

KURULUŞ VE YETKİLERİ AÇISINDAN MACARİSTAN ANAYASA MAHKEMESİ

Yrd. Doç. Dr. Hasan TUNÇ

GİRİŞ

Macaristan, sözleşmeler yoluyla demokrasiye geçişi gerçekleştiren tipik örnek ülkelerden biridir (1). Demokrasi yanlıları ile diktadörlük yanlıları arasında yapılan görüşmeler (toplumsal tartışma) 1987 yılında başlamış ve Nisan 1990'da tamamlanmış bulunmaktadır. 1949 tarihli komünist dönem anayasasının yaklaşık %90'ını değiştirdiği bildirilen bu görüşmeler üç aşamada gerçekleşmiş bulunmaktadır (2). Taraflar arasında yapılan bu sözleşmelerin ikinci aşamasını teşkil eden Mart-Ekim 1989 tarihli görüşmeler sonunda, taraflar anayasa ve diğer temel kanunlarda bazı değişiklikler yapma konusunda görüş birliğine varmışlardır. Bu değişiklikler ile Macaristan'da, "halk cumhuriyetinden" bağımsız ve demokratik bir hukuk devletine geçiş yapılmıştır. Yine aynı dönemde, cumhurbaşkanlığı makamı ihdas edilmiş, anayasa mahkemesinin kuruluşu sağlanmış, ombudsman ve sayıştay gibi kurumlar kurulmuş, ceza kanununda değişiklikler yapılması kararlaştırılmıştır (3).

İnceleme konumuzu oluşturan, Macaristan Anayasa Mahkemesi'nin kuruluşu bu ikinci aşama değişiklikleri ile gerçekleştirilmiştir. Anayasada yapılan 1989 değişikliği ile kurulması sağlanan Mahkemenin, kuruluş ve yetkileri konusundaki detaylı düzenlemeler Ekim 1989 tarih ve XXXII nolu Anayasa Mahkemesi Kanunu ile yürürlük kazanmıştır (4).

Macaristan'da yargı organı, Macaristan Yüksek Mahkemesi, Başkent

(1) "Özünde sözleşme, otoriter rejimin ilımlılarıyla demokratik muhalefetin ilımlıları arasında, hem demokrasiye geçişin yöntemi hem gelecek demokratik rejimin ana ilkeleri üzerinde açık veya dolaylı olarak varılan anlaşmadır". E. ÖZBUDUN, *Demokrasiye Geçiş Sürecinde Anayasa Yapımı*, Bilgi Yayınevi, Ankara 1993, s. 94.

(2) Bu dönemler hakkında geniş bilgi için bkz., E. ÖZBUDUN, a.g.e., s. 104-108.

(3) E. ÖZBUDUN, a.g.e., s. 106; İ.Ö. KABAOĞLU, *Anayasa Yargısı*, İmge Kitabevi, Ankara 1994, s. 18.

(4) "Hungary Constitutional Court", *Bulletin on Constitutional Case-Law*, Council of Europe, Venice Commission, Special Edition 94, s. 35.

Mahkemesi, İlçe mahkemeleri ve diğer yerel mahkemelerden oluşmaktadır (5). Anayasa Mahkemesi ise, hukuk devletini kurmak, ferdin anayasa ile garanti altına alınmış temel haklarını korumak, devlet organları arasındaki yetki ihtilaflarını gidermek ve kendisine verilen diğer görevleri yerine getirmek üzere kurulmuş bir yüksek mahkemedir (6).

I- GÖREV VE YETKİ

Anayasa yargısı organı olarak anayasa mahkemelerinin, diğer yargı organlarından farklı bir biçimde aşağıdaki belirtilen konularda yetkili kılınmış oldukları belirtilmektedir (7). Bunlar:

- Devletin üstün organları arasında oluşan yetki ihtilaflarını karara bağlamak,
- Federal devlet ile federe devletler veya merkezi devlet ile otonom bölgeler ya da eyaletler arasında oluşan yetki ve görev ihtilaflarını gidermek,
- Federal devlet ile federe devletler veya merkezi devlet ile otonom bölgeler ya da eyaletler arasında oluşan yetki ve görev ihtilaflarını gidermek,
- Yasama organı tasarruflarından, genelde anayasa yargısı denetiminde tabi olanların, özelde kanunların anayasaya uygunluk denetimini yapmak,
- Referandumların (kabul edilebilirlik açısından) anayasaya uygunluğu kontrolünü yapmak,
- Seçimlerin anayasaya uygunluğunu kontrol yoluyla, devletin üstün organlarının anayasallığını denetlemek,
- Üst düzey devlet yöneticilerini görevleri ile ilgili suçlardan dolayı (yüce divan sıfatıyla) yargılamak,
- Siyasi partilerin anayasa uygunluğunu denetlemek,
- Anayasa ile garanti altına alınmış temel hakların korunmasını sağlamak.

Macaristan Anayasası'nın, 1.1.1990 tarihinde faaliyete geçen Anayasa Mahkemesi (8) ile ilgili dördüncü bölümünde şu düzenlemeler yer almaktadır (9).

(1) Anayasa Mahkemesi, Kanunların anayasaya uygunluğunu kontrol eder

(5) "Macaristan", Anayasa Mahkemesi Bülteni, Ankara, Nisan 1994, Yıl: 1, Sayı: 2, s. 37.

(6) 1989 tarih ve XXXII sayılı Anayasa Mahkemesi Kanununun başlangıç bölümü.

(7) H. STEINBERGER, "Models of Constitutional Jurisdiction", European Commission for Democracy through Law, Council of Europe, Strasbourg 1992, s. 4.

(8) L. SOLYOM, "Macaristan Anayasa Mahkemesinin Toplumsal Sistem Değişikliği İçerisindeki Rolü", Anayasa Yargısı, Ankara 1993, s. 287.

(9) Macaristan Cumhuriyet Anayasası madde 32/A.

ve kanunla kendisine verilen yetkileri kullanır.

(2) Anayasa Mahkemesi, anayasaya aykırı olduğunu tesbit ettiği her türlü kanunu iptal eder.

(3) Kanunen mümkün olan hallerde, her kişi Anayasa Mahkemesine başvurabilir.

(4) Anayasa Mahkemesi, Millet Meclisince seçilen 15 üyeden oluşur. Anayasa mahkemesi üyeleri, millet meclisi üyelerinin üçte iki çoğunluğu tarafından seçilir.

(5) Anayasa Mahkemesi üyeleri siyasi partilere üye olamazlar. Mahkeme tarafından verilen görevler dışında siyasi faaliyetlere katılamazlar.

(6) Anayasa Mahkemesinin kuruluş ve görevleri kanunla düzenlenir.

Anılan düzenlemelere ek olarak, XXXII nolu kanunda Anayasa Mahkemesinin kuruluş ve görevlerine ilişkin ayrıntılı hükümler bulunmaktadır. İncelememizde bunlardan başlıcaları olarak; yasama tasarruflarının denetimi, yüce divan yargılaması, temel hakların korunması, anayasa hükümlerinin yorumu, anayasal ihmâl ile yetki ihtilaflarının giderilmesi konuları ele alınacaktır.

1- Yasama Tasarruflarının Anayasaya Uygunluğunun Denetimi

Macaristan Anayasa Mahkemesi'nde, kanunların anayasaya uygunluğu hem önleyici denetim (preventive norm control), hem de giderici denetim (repressive norm control) yoluyla yapılmaktadır. Anılan denetimleri yapma yetkisinin tek bir yargı organına verilmiş olması yönüyle de, merkezileşmiş (centralized) anayasa yargısı, denetimi söz konusu olmaktadır (10).

Anayasa Mahkemesi Kanununun birinci maddesinde, Mahkemenin denetim yetkileri şu şekilde sıralanmaktadır:

(a) Kanun tasarılarının, Meclisçe kabul edilmiş fakat henüz yayınlanmamış kanunların, millet meclisi içtüzüğünün ve uluslararası sözleşmelerin anayasaya uygunluğunu kontrol etmek.

(b) Kanunların ve diğer yasama tasarruflarının anayasa uygunluğunu denetlemek.

(c) Yasama tasarruflarının uluslararası sözleşmelere uygunluğunu kontrol etmek.

(10) Kanunların anayasaya uygunluğunun denetimi konusunda merkezileşmiş ve merkezileşmemiş denetim tipleri ile ilgili geniş bilgi için bkz. M. CAPPELETTI, *Judicial Review in the Contemporary World*, Bobbs-Merrill 1971, s. 46-68.

(d) Anayasa ile teminat altına alınmış hakların ihlali nedeniyle oluşan anayasa şikayetlerini incelemek.

(e) İhmal ile ortaya çıkan anayasa aykırılıklarını gidermek.

(f) Devletin üstün organları ile özerk bölgeler arasında ve bunların birbirleri arasında oluşan yetki ihtilaflarını çözmek.

(g) Anayasa hükümlerini yorumlamak.

(h) Anayasa ve kanunlarla verilen yetkileri kullanmak.

Yukarıda belirtilen Kanun maddelerinden de anlaşıldığı üzere, Macaristan Anayasa Mahkemesi; kanun tasarılarının, Meclisce onaylanmış fakat henüz yayınlanmamış kanunların, meclis içtüzüğünün ve uluslararası sözleşmelerin anayasaya uygunluğunu önleyici denetim yoluyla kontrol eder (11).

Önleyici denetimin yapılabilmesi için Cumhurbaşkanı, Bakanlar Kurulu, Millet Meclisi sürekli komisyonlardan biri veya 50 millet vekili tarafından Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunulması gerekmektedir (Kanun madde 21/1 ve 33/1). Yapılan başvuru ile işleyen denetim sonrası, Anayasa Mahkemesi itiraz konusu düzenlemelerin Anayasaya uygun olmadığına karar verirse, Millet Meclisi veya inceleme konusu metni teklif eden kişinin üyesi olduğu organ tarafından bu anayasaya aykırılık giderilmek zorundadır (Kanun madde 33/2). Millet Meclisi İçtüzük hükümlerine ilişkin başvurular sonrası denetimde; Anayasa Mahkemesi Anayasaya aykırılık tesbit ettiğinde, bu aykırılık giderilmedikçe içtüzük hükmü yürürlüğe giremez (Kanun madde 34). Yine, Cumhurbaşkanı tarafından yapılan başvurularda da; Anayasa Mahkemesince tesbit edilen anayasaya aykırı hükümler, Millet Meclisince Anayasaya uygun hale getirilmedikçe, Cumhurbaşkanı ilgili kanunu yayınlamaz (Kanun madde 35).

Giderice denetim ise, soyut norm denetimi (dava yolu) veya somut norm denetimi (itiraz yolu) yollarıyla yapılabilmektedir (12). Soyut norm denetimine başvuru Cumhurbaşkanı, Bakanlar Kurulu, Millet Meclisi sürekli komisyonlarından biri veya 50 millet vekili tarafından yapılabilmektedir (Kanun madde 21/2). Somut norm denetimi; herhangi bir mahkeme tarafından, bir yargılama esnasında çözülmekte olan uyuşmazlıkta ilgili bir kanun aleyhine resen veya taraflardan birinin talebi neticesi Anayasa Mahkemesine yapılan başvuru ile işleyen bir denetim yoludur (Kanun madde 38).

Yasama tasarruflarının uluslararası sözleşmelere uygunluğunun denetimi konusunda Cumhurbaşkanı, Bakanlar Kurulu veya tek tek bakanlar, Millet Mec-

(11) Bulletin on Constitutional Case-Law, s. 36; E. ÖZBUDUN, a.g.e., s. 162-163.

(12) Bulletin on Constitutional Case-Law, s. 36.

lisi sürekli komisyonlarından biri veya tek millet vekili, sayıştay veya yargıtay başkanları ile baş savcı Anayasa Mahkemesine başvurabilmektedir (Kanun madde 21/3 ve madde 36/1). Anılan yetkiyi, Anayasa Mahkemesi resen de kullanılabilmektedir (Kanun madde 44).

Anayasa Mahkemesi yaptığı inceleme sonucunda, uluslararası sözleşme düzeyinde veya altında bir hukuk kuralının, sözleşmeye aykırılığını tesbit ederse, aykırı hükmü iptal eder (Kanun madde 45). Ayrıca, Anayasa Mahkemesi, uluslararası sözleşmenin kendisinden üstün bir hukuk kuralına aykırı olduğuna karar verirse, bu aykırılığın giderilmesi konusunda ilgili kişi veya kurumu ikaz eder. Bu durumda, Anayasa Mahkemesinin belirleyeceği süre içerisinde, ilgili kişi veya kurum tarafından aykırılık giderilmek zorundadır (Kanun madde 46-47).

Anayasa Mahkemesine yapılacak başvurularda, talebin açıkça belirtilmesi ve her türlü belge ve delillerin sunulması gerekmektedir (Kanun madde 22). Anayasa Mahkemesi, yapılan başvurunun kendi görev ve yetki alanı dahilinde olmadığına karar verirse, konuyu yetkili organa havale edebilmektedir (Kanun madde 23/2).

2- Diğer Denetim Yetkileri

Macaristan Anayasa Mahkemesinin, yasama tasarruflarının anayasaya uygunluğunun kontrolü dışındaki yetkileri, Anayasa Mahkemesi Kanununun birinci maddesinin "d-h" bentlerinde belirlenmiş bulunmaktadır.

Bunlardan, devlet organları arasında çıkan yetki ihtilafları ile ilgili olarak, taraf organlarından birinin Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunması gerekmektedir (Kanun madde 24/1). Mahkeme, kendisine yapılan başvuru üzerine harekete geçerek merkezi idare ile özerk yönetimler arasında veya bunların birbirleri arasında çıkan yetki ihtilaflarını kesin karara bağlamaktadır (Kanun madde 50).

Anayasaya tarafından teminat altına alınmış temel hakların bir idari tasarruf veya yargı kararı ile ihlal edilmesi halinde, yapılan başvurulardan gerekli korumayı sağlayamadığını iddia eden kişiler "anayasal itiraz" yoluyla Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunabilmektedir (13). Anılan anayasal hakların bir idari organ veya yargı organı tarafından ihlali halinde, madur kişi tek başına bu hakkının korunmasını Anayasa Mahkemesinden talep edebilmektedir (Kanun 21/4). Anayasal hakların, yasama organı tasarrufları ile ihlal edilmesi halinde de aynı usulden yararlanılabilmektedir (14). Anayasal şikayet yoluna gidebilmek

(13) L. SOLYOM, a.g.m., s. 29; İ.Ö. KABAOĞLU, a.g.e., s. 65.

(14) "Constitutional Watch-Hungary", *East European Constitutional Review*, Volume. 3, Number: 2, Spring 1994, s. 10.

için, diğer başvuru yollarının tüketilmiş ve anayasal hakkın korunmasının sağlanmamış olması gerekmektedir. Bu durumda, kişi 60 gün içerisinde Anayasa Mahkemesine yazılı başvuruda bulunmak zorundadır (Kanun madde 48).

Cumhurbaşkanının, anayasayı veya diğer kanunları ihlali halinde, Anayasa Mahkemesi "yüce divan sıfatıyla" Cumhurbaşkanını yargılayabilmektedir (impeachment of the president of the republic) (15).

Yasama organının, Anayasaya aykırı ihmalleri konusunda tüm kişi ve kurumlar Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunma hakkını sahiptirler (Kanun madde 21/4). Anayasa Mahkemesi resen veya başvuru üzerine yaptığı inceleme sonucunda "anayasal ihmal suçunun" varlığını tesbit ederse; kanuni gereklerin yerine getirilmemesi sonucu ortaya çıkan anayasaya aykırılığın (ihmal) giderilmesi konusunda, ilgili kuruluşu belirlediği süre içerisinde görevini ifaya davet eder. Belirlenen süre içerisinde, anayasaya aykırılık giderilmek zorundadır (Kanun Madde 49) (16).

Anayasa hükümlerinin yorumlanması ile ilgili olarak Cumhurbaşkanı, Millet Meclisi veya sürekli komisyonlardan biri, Bakanlar Kurulu veya bir bakan, Sayıştay veya Yargıtay başkanı ve baş savcı Anayasa Mahkemesine başvurabilmektedir (Kanun madde 21/6 ve 51/1). Bu yorum kararları kesindir ve herkes için bağlayıcıdır (17). Anayasa Mahkemesinin yorum kararları resmi gazetede (Magyar Közlöny) yayınlanır (Kanun madde 51/2).

3- Anayasa Mahkemesi Kararları

Anayasa Mahkemesi, anayasaya uygunluk denetimi sonucunda, denetim konusu kanunları kısmen veya tamamen iptal edebilmektedir. Mahkeme kararları kesindir (Kanun madde 27), kararlar aleyhine başka bir organa başvurulamaz. Kural olarak, Anayasa Mahkemesi kararları yayımlandığı tarihten itibaren geçerlidir. Fakat, Mahkeme gerekli gördüğü hallerde, kararların yürürlük tarihini ayrıca belirleyebilmektedir (Kanun madde 43/1) (18).

Anayasa Mahkemesi kararları genellikle (erga omnes) herkes için geçerli sonuçlar doğurmaktadır. Yetki ihtilaflarının giderilmesi konusunda verilen kararların ise, (inter partes) sadece tarafları bağlayıcı etkiler doğuracağı açıktır. Yasama ihmalleri konusunda verilen anayasaya aykırılık kararları ise, ilgililer açısından etkili olmaktadır.

(15) Bulletin on Constitutional Case-Law, s. 37.

(16) Bulletin on Constitutional Case-Law, s. 36.

(17) L. SÖLYOM, a.g.m., s. 290.

(18) Bulletin on Constitutional Case-Law, s. 37.

Anayasa Mahkemesinin önemli kararları resmi gazetede (Magyar Köz-löny) yayınlanır. Bunun yanı sıra, Mahkemenin çıkardığı aylık gazetede (Alkotmánybírószági Határozatok) tüm kararlar yayınlanmaktadır. Ayrıca Mahkeme, her yıl yayınladığı bir ciltde de sırasıyla yıl içindeki kararlarını yayınlamaktadır (19).

II- KURULUŞ VE ORGANİZASYON

Macaristan Anayasa Mahkemesi, Millet Meclisince seçilen 15 üyeden oluşan bir kurumdur. Üyeler 9 yıl görev yapmak üzere seçilirler, tekrar seçilebilmek mümkündür. Üyeler kendi aralarından, 3 yıl süreyle görevli olmak üzere birinci ve ikinci başkanı seçer ve tekrar seçilebilmek mümkündür (Kanun madde 4). Macaristan Anayasa Mahkemesi, 3 üyeli daireler (kurullar) halinde veya üye tam sayısı ile toplanarak çalışmalarını sürdürür (Kanun madde 25/1).

1- Üye Seçimi

Hukuk eğitimi görmüş, 45 yaşını doldurmuş, adli sicili temiz tüm Macar vatandaşları Anayasa Mahkemesine üye seçilebilirler (20). Adaylar, siyasi partilerden birer temsilci ve bağımsız millet vekillerinden oluşan bir öneri kurulu tarafından belirlenerek, Millet Meclisinin onayına sunulur (Kanun madde 6). Millet meclisi hukuk komisyonunun (legal committee of parliament) görüşleri de alınarak yapılan oylama sonucu, Meclis üye tam sayısının üçte iki çoğunluğunun oyları ile üye seçimi gerçekleştirilmektedir.

Millet Meclisi, Anayasa Mahkemesi üyelerini yetkin hukuk yazarları, üniversite profesörleri, hukuk ve politika bilimi doktorları veya dalında 20 yıl uygulamalı hizmeti bulunan hukukçular arasından seçer. Seçilme döneminden önceki 4 yıl içerisinde hükümet üyeliği yapmış, veya bir siyasi partide görev almış bulunan ya da bir kamu kurumunda yöneticilik görevinde bulunmuş olanlar Anayasa Mahkemesi üyeliğine seçilemezler (Kanun madde 5).

Seçilen üyeler, Millet Meclisi önünde, Anayasaya bağlı kalacaklarına, bütün görevlerini dikkatle ve özenle yerine getireceklerine dair yemin ederek görevlerine başlarlar (Kanun madde 11).

2- Üyelerin Hukuki Statüsü

Anayasa Mahkemesi üyeleri görevlerinde bağımsızdırlar, sadece Anayasa ve kanunlara uygun olarak görev yaparlar (Kanun madde 12).

Macaristan'da, Anayasa Mahkemesi üyeleri, millet vekillerinin sahip ol-

(19) Bulletin on Constitutional Case-Law, s. 37.

(20) Bulletin on Constitutional Case-Law, s. 35.

dukları ayrıcalıklardan (dokunulmazlık ve sorumsuzluk) tam olarak yararlanırlar. Mahkemenin üye tam sayısı ile yaptığı toplantı kararı olmaksızın hiçbir üye tutuklanamaz, cezai takibata tabi tutulamaz.

Suç üstü hali, bu koruma zırhının dışında tutulmuştur (Kanun madde 14). Mahkemenin, bir üyenin dokunulmazlığını kaldırması halinde, üyenin görevini ifası askıya alınmış (ertelenmiş) olur. Aynı sonuç, üyenin suç üstü halinde polise tutuklanması durumunda da geçerli olmaktadır. Yine, Mahkeme üyeleri, görev esnasında ileri sürdükleri görüş ve düşüncelerinden dolayı suçlanamazlar ve dava konusu edilemezler.

Mahkeme Başkanı, Başbakana (hükümet başkanı) eş protokol usullerine tabidir. İkinci başkan dahil üyeler ise, bu açıdan bakanlara eş kabul edilmektedir (Kanun madde 13).

Anayasa Mahkemesi Başkanı, Mahkemenin çalışmalarını düzenler ve denetler. Üye tam sayısı ile yapılan toplantıları yönetir, diğer kurum ve kuruluşlar nezdinde Mahkemeyi temsil eder, kanunların ve Mahkeme İçtüzüğü'nün verdiği diğer görevleri yerine getirir. Zorunlu hallerde başkanı, ikinci başkan temsil eder (Kanun madde 17).

Kanun, Mahkeme üyeleri hakkında bazı yasaklar da getirmiş bulunmaktadır. Üyeler, millet vekilliği yapamaz, yerel yönetimlerde görev alamaz, herhangi bir kamu kurum ve kuruluşunda çalışamaz, siyasi partiye üye olamazlar. Yine üyeler, politik faaliyetlere katılamaz ve bu yönde demeç veremezler. Bilimsel, edebi, sanatsal ve eğitimle ilgili etkinlikler dışında hiçbir ödüllü aktivitede yer alamazlar (Kanun madde 9).

3- Üyeliğin Sona Ermesi

Anayasa Mahkemesine seçilen kişinin, üyeliğe engel bir durumu var ise, bu engelin seçim sonrası 10 gün içerisinde giderilmesi gereklidir. Bu süre dahilinde üyelik işlevi ifa edilemez. Eğer 10 gün içerisinde engel giderilemezse, Mahkeme üye tam sayısı ile toparlanarak, üyelik durumuna son vermektedir (Kanun madde 10).

Anayasa Mahkemesi Kanununda genel olarak üyeliği sona erdiren haller şu şekilde sıralanmıştır (Kanun madde 15).

- (a) 70 yaşını doldurmak.
- (b) Vekil üyeliğinin sona ermesi,
- (c) Ölüm,
- (d) İstifa,

- (e) Görevin ifasına ilişkin bir kanuni engelin ortaya çıkması,
- (f) Üyelik sıfatının kaldırılması,
- (g) Üyelikten ihrac.

Yaş haddinin dolması, vekil üyeliğin sona ermesi, ölüm ve istifa hallerinde, Mahkeme Başkanı olayı tesbit eder ve yayınlar. Diğer sona erme hallerinde, Mahkeme üye tam sayısı ile yaptığı toplantıda konuyu karara bağlar.

Üyenin görevi esnasında üyeliğe engel bir durumun ortaya çıkması halinde, konuyla ilgili Mahkemenin yapacağı toplantıyı takip eden 10 gün içerisinde engel ortadan kaldırılamaz ise, Mahkeme üye tam sayısı ile yapacağı toplantıda üyeliği sona erdirebilir. Anılan 10 günlük süre dahilinde üyelik görevi ifa edilemez, askıya alınır. Üyelikte bağdaşmayan bir durumun ortaya çıkması dışında, bir yıl süreyle Mahkeme çalışmalarına katılmayan üyenin de, üyeliğine Mahkemece son verilebilir.

4- Anayasa Mahkemesinin Çalışma Usulü

Macaristan Anayasa Mahkemesi, görevlerini üç üyeli kurullar veya üye tam sayısı ile yaptığı toplantılar ile yürütmektedir. Üye tam sayısı ile toplantıyı gerektiren haller şunlardır (Kanun madde 30).

- a) Mecliste kabul edilmiş fakat henüz yayınlanmamış kanunlar veya meclis içtüzüğü ile ilgili anayasaya aykırılık başvuruları neticesi yapılan önleyici denetimler.
- b) Uluslararası sözleşmelere aykırı yönetmeliklerle ilgili önleyici denetimler.
- c) Kanunların yürürlük sonrası yapılan anayasaya uygunluk denetimleri
- d) Kanunların, uluslararası sözleşmelere uygun olup olmadığı konusunda yapılan denetimler.
- e) Kanunların, Anayasa Mahkemesince yorumlanması faaliyetleri.
- f) Anayasa Mahkemesi içtüzüğü ile ilgili tasarıların hazırlanması çalışmalarını,
- g) Suç üstü hallerinde Anayasa Mahkemesi üyelerinin birinin tutuklanması veya bir koğuşurmaya konu edilmesi ile ilgili toplantılar.
- h) Anayasa Mahkemesi üyelerinde, üyeliğe engel bir halin ortaya çıkması durumunda,
- ı) Üyeliğe engel durumla ilgili başvurularda,

i) Anayasa Mahkemesi üyelerinin üyeliğine geçici son verilmesine ilişkin durumlarda.

j) Anayasa Mahkemesi üyelerinin üyelikten çıkarılmasına ilişkin konularda.

Yukarıda sayılan konular dışında, Mahkeme Başkanı veya üç üyeli toplantılarda üyeler tam sayı ile toplantı talep edebilirler. Tam sayı ile yapılan toplantılara başkan veya ikinci başkan, başkanlık eder. Her ikisi de katılamaz ise, bir temsilci başkanlığında toplanılır. Üç üyeli toplantılara ise, daire başkanı, başkanlık eder (Kanun madde 30/3 ve 31/3).

Kapalı oturum söz konusu olmadıkça üye tam sayısı ile yapılan toplantılara cumhurbaşkanı, başbakan, millet meclis başkanı, yargıtay başkanı, baş savcı, adalet bakanı ve talepte bulunan kişinin kendisi katılabilir. Daire halinde yapılan toplantılarda ise, daire başkanının davet ettiği kişiler toplantıya katılabilir. Toplantılardaki tartışmalara yalnızca mahkeme üyeleri katılabilirler (Kanun madde 30/4 ve 31/3).

SONUÇ:

Totaliter yapıdan- demokrasiye geçiş aşamasında kurulan Macaristan Anayasa Mahkemesi yetkileri ve üyelerinin konumu itibariyle ilginç bir müessese olmaktadır. 1990 yılından itibaren faaliyete geçmiş bulunan Macaristan Anayasa Mahkemesi, totaliter yapıdan demokrasiye geçişin ilk kurumsal göstergesi olmuştur. Parlamento gücünün, anayasaya uygunluk denetimi ile sınırlandırılmasının, hukuk devletinin oluşumuna önemli katkılar sağlayıcı açıktır. Mahkemenin kararları ile bu kritik dönemin siyasi tartışmalarının hukuki sorun olmasını engellediği ve demokrasiye geçişe önemli etkileri olduğu belirtilmektedir (21).

(21) Bkz., L. SOLYOM, a.g.m., s. 287-301.